

Kupanitsan Greplan murteen venäläisperäisistä sanoista

Artikkelissaan Murre tietoja Kupanitsan Greplasta (Kalevalaseuran vuosikirja 43, 1963, s. 200—216) PERTTI VIRTARANTA luettelee suuren määrän venäläisperäisiksi katsomiaan sanoja, jotka hän on poiminut Inkerin Greplan kylässä 1899 syntyneeltä Anna Pöntiseltä tallentamistaan sananlaskuista ja muusta perimätiedosta. Koska tässä venäläisperäisessä sana-aineistossa on joitakin sellaisia sanoja, joita ei esiinny JALO KALIMAN teoksessa Slaavilaisperäinen sanastomme (SKST 243. osa), tarkoituksenani on tässä kirjoituksessa selvittää niiden etymologiaa.¹

Mielenkiintoisia ovat sellaiset Greplan murteen lainasanat, jotka kuvastavat venäläisten vastineittensa murteellista äänneasua. Näistä mainittakoon *kukšina* 'maitokannu' ja *lessoorat* 'ajoneuvon linjaalit'. Edellinen palautuu ven. länsimurteissa laajalti tunnettuun *kukšin*-muotoon, joka muuten tavataan jo Domostroissa (16. vuosisadalla); kirjakielen mukainen asu on *kušin* 'korvallinen ruukku (savesta, lasista tai metallista), kannu' (? < liet. *kaušinas 'grosse Schöpfkelle', ks. Vasmer REW I 679). *Lessoorat* < ven. murt. *les(s)òry* mon. (ks. Slovař russkogo jazyka, sostavlenyj postojannož slovarnoj komissiej AN SSSR V:2, Leningrad 1927, s. 467)² = ven. kirjak. *ressòry* 'linjaalit'.

Tuhkarokkoa tarkoittava sana *semeritsa* on selvästi venäläispohjainen, vaikka Dalin leksikko (IV 124) ei tätä merkitystä tunnekaan. Dalin mukaan ven. *semeritsa* tarkoittaa yksinomaan seitsenlukua. Silti ei ole mahdotonta, ettei ven. kansankielessäkin tällä sanalla saattaisi olla tuhkaron merkitys. Nimenanto voi perustua siihen, että tuhkurin ihottumavaihe kestää suunnilleen viikon.

Aitauksessa pysymätön lehmä on Anna Pöntisen mukaan *pluuttalehmä*. Alkuosa on venäjää, mutta ven. sanakirjoista ei kuitenkaan löydy täysin vastaavaa ilmausta, joka tarkoittaisi nimenomaan aitomuslehmää. Ven. *plut*, fem. *plutòvka* -sanojen merkitys on yleensä 'veijari, petkuttaja'. Toisaalta verbi *plutàt* tarkoittaa sekä puijaamista, pettämistä että harhailemista, eksyksissä kulkemista, tieltä eksymistä. Tuntuukin siltä, että »hybridi» *pluuttalehmä* voi olla inkeriläisten luoma nimitys. Kysymykseen voi tulla myös ven. verbi *bludít*, *bluždàt* 'harhailla, eksyä tieltä'.

Verbi *atavoiija* 'ajatella, arvella' saattaa olla luotu siten, että sen rakennusaineiksina on käytetty hokeman luonteista epävarmuutta ja aprikointia ilmaisevaa — venäläisille muuten hyvin tunnusomaista sanontaa *a togò* [ääntyy *a_tavò*] 'tuota' tai esim. *ètogo togò* [= *ètavò_tavò*] 'tuota noin'; *tot*, *to* -pronominin genetiivimuodosta

¹ Joistakin Greplan murteen venäläisistä lainasanoista minulla on ollut tilaisuus vaihtaa mielipiteitä Pertti Virtarannan kanssa jo ennen kuin hän julkaisi puheena olevan artikkelinsa.

² Lyh. Slovař AN.

esiintyy ven. kansankielessä suuri määrä adverbija ja interjektionomaisia sanontoja (ks. Dal IV 776—777). Lähtökohtana voisi tulla kyseeseen myös ven. interjektio *àta, àto*, et. murteissa *atò* 'ihanko niin? todellako?!' (Dal I 70, 73). Sanakirjasäätiön kokoelmien mukaan interjektio *ata* merkityksessä 'voi pahas!' tunnettiin Viron Inkerissä ja verbi *atavoija* 'arvella, epäröidä' Kivennavalla. Samantapaisia johdoksia ovat mm. suom. *jahkailla, jahkata* 'aikailla' ← *jahka* (konj. 'kun(han), sitten kuin', adv. 'ehkä'); *jossitella* 'pohtia' ← *jos*.

Kiintoisa on *huahhal*-sanan merkityksen muuttuminen päinvastaiseksi. Greplan murteessa tällä sanalla tarkoitetaan huolimattomasti pukeutunutta ihmistä, kun taas ven. *hàhal', hahol'* on keikarin nimitys (muita merkityksiä: Vologda, Novgorod 'veijari, petkuttaja', 'rakastaja'; Pihkova, Tver 'ivaaja, pilkkaaja').

Greplan *jolakka* 'kylmä (tuulesta)' saattaa palautua ven. adjektiiviin *jòlkij*, esim. *jòl-kaja pogòda* 'kylmä ja kostea sää' (yleensä ven. adjektiivin merkitys on 'karvas, eltaantunut', harvemmin 'kova, pureva').

kanappa 'limakerros veden tai piimän päällä' ei ole ven. laina, vaan kuuluu samaan sanueeseen kuin suom. murteiden *kanaa, kanahka, kana(i)nen, kanakka, kanas, kanatta* 'vaalea hometta muistuttava naatta, joka nousee vanhenevan kaljan ja piimän pinnalle', vrt. vir. *kanap, kaane* 'oluen kanahka'. Ks. SKES I 154.

Greplan *karappaskat* 'kaksipyöräiset linjaalikärryt' tuntuu olevan venäläispohjainen. Sen originaalina on ollut varmaankin *kòrob*-sanan deminutiivi *koròbotška*, jolla samoin kuin kantasanaalla on ven. murteissa seuraavat merkitykset: 1. 'kori, koppa', 2. 'niininen vaununkoppa', 3. 'reki, jonka kori on niinestä tai puunkuoresta'. Dalin mukaan *kòrob* on merkinyt vanhemmassa kielessä myös 'kärryjä, joiden kori oli tehty niinestä'. Vrt. tähän Sakkulan sanaa *koroppareki* 'korkea reki; suuri kuormareki (saman tapainen kuin ns. saahkareki, mitä pienempänä ja siistimpitekoisena käytetään ajorekenä)' (M. T. Berner ja Veikko Ruoppila).

Greplan *katška* on selitetty vieterikärryiksi. On ilmeistä, että sana vastaa mm. Tsarskoje Selossa tunnettua ven. sanaa *kàtška*, jolla tarkoitettiin pieniä jousellisia rattaita, joilla kuljetettiin marjoja ja sieniä Pietariin (ks. Slovar AN IV : 2, 655).

Greplan *kiplo* 'sinertävän vaalea hevonen' on ruotsalaisperäinen; ks. *kimo* (SKES I).

Kalossia tarkoittavan *kolossi*-sanan ensi tavun *o* pro *a* (vrt. ven. *kalòši* mon. 'id.') on nähdäkseni tarttunut toisesta jalkineen nimityksestä, sanasta *kolòša*, mon. *kolòši*, joka on ven. luoteismurteissa aivan yleinen (ks. tätä sanaa kirjastani Naimenovaniija obuvi v russkom jazyke I, Helsinki 1959, s. 108). — Greplan murteen ven. lainat osoittavat muuten, että venäjän ensi tavun painotonta *a*:ta vastaa säännöllisesti *a*; vrt. ven. *kapkàn* > *kapkana* 'rautalangasta väännetty jäniksen paula', ven. *karèta* > *kareta* 'nelipyöräiset kuomurattaat'. Venäjän ensi tavun painotonta *o*:ta taas saattaa Greplan murteessa olla edustamassa joko *a* tai *o*; vrt. ven. *komòd* > *kamotti* 'piironki', ven. *gortšitsa* > *kartsitsa* 'sinappi'; ven. *kolpàk* > *kolpakko* 'lampun kupu', ven. *kalbasà* > *kolpassa* 'ostomakkara'.

kopitsa 'määrly' palautuu ven. sanaan *skobà* 'sinkilä, määrly'. Greplan murteen sana edellyttäisi kuitenkin ven. originaalia *skobitsa (vrt. *vdovà* : *vdovitsa* 'leski-

vaimo'). Näin muodoin *kopitsa* lienee analoginen; vrt. esim. *kirpitsa* < ven. *kirpiš* 'tiili'.

korttajaa 'ahnehtii' lienee laina nykyvenäjässä jo vanhentuneeksi katsottavasta verbistä *kortēt*, *kortit* 'odottaa kiihkeästi, väijyä', yksipersonaisena 'haluta, ahnehtia' (vrt. ukr. *kortity*, *kortyt*, valkoven. *karcěc* 'haluta kiihkeästi'; ks. Grintšenko, Slovař ukrainskogo jazyka II, Kiev 1908, 288 ja Slovař AN IV:8 s. 2256).

Verbin *kruaskata* 'maalata, värjätä (esim. talon seinät)' kantana on ven. *kràska* 'väri, maali', sillä vastaava ven. verbi kuuluu *kràsit*.

kuara 'ruskeanharmaa hevonen' edellyttää joko ven. adj:a *kaùryj* (*kaùryj koñ*, *kaùraja lòšad* 'ruskea ja liina- tai tummaharjainen hevonen'; vrt. myös subst. *kaùrka* 'id.'), jolloin ven. *au* > inker. *ua*, tai pikemminkin adj:a *kàrij* (*kàrij koñ*, *kàrjaja lòšad* 'kastanjanruskea hevonen', jolloin ven. ensi tavun painollista à:ta vastaisi odotuksenmukainen *ua*-diftongi. Vrt. ven. *hàhal* > *huahhal* 'huolimattomasti pukeutunut ihminen', ven. *glàdit* > *kluatiissa* 'silittää', ven. *kràska* > *kruaska* 'maali', ven. *pàtoka* > *puatokka* 'sokerisiirappi', ven. *paz* > *puasu* 'uurre hirren alareunassa', ven. *šram* 'arpi' > *ruamu* 'naarmu'.

Greplan murteen *lemetti*-sanalla, jonka merkitys on 'vastapuidut, vielä puhdistamattomat jyvät', on vastine eräissä Suomen puoleisissa murteissa. *Lemetti* on merkitty muistiin Lemiltä, Lappeelta, Joutsenosta, Parikkalasta ja Ruokolahdelta. Edelleen sana on kirjattu Pohjois-Inkeristä (Lempaala, Miikkulainen) ja Keski-Inkeristä (Hietämäki, Tuuteri, Tyrö, Koprina, Skuoritsa). Sanalla on seuraavat merkitykset: 1) 'puintitulos, ruumeninen vilja, viskattavaksi kerätty viljakasa', 2) 'ruumenisesta viljasta jauhettu jauho, ruumenensekainen leipä, hätäleipä'. SKES II esittää *lemetti*-sanalle kysymysmerkillä varustaen vastineen mordvasta: *E ñevinča* 'silppu', *M ñeməñčə*, *ñevəñčə*. Sanan etymologia olisi varmaan jäänyt pitkäksi aikaa selvittämättä, ellei prof. R. E. Nirvin oppilas Pentti Nuorti olisi kiinnittänyt huomiotani erääseen *lemetti*-sanon synonyymiin ja ilmeiseen varianttiin, joka Kaukolassa ja Räisälässä esiintyy muodossa *nevetti* (ks. Nuortin pro gradu -tutkielmaa Viskattavan viljan nimityksiä s.v. *lemetti*, *nevetti*, Helsinki 1963). Nuorti epäili sanaa venäläisperäiseksi ja kääntyi puoleeni. Venäjistä näyttikin löytyvän sopiva originaali *nevetti*-sanalle: *nevějka*. Tämä venäjän sana samoin kuin sen rinnakkaismuodot *nevėjanitsa*, *nevėjnitsa* tarkoittavat 1) viskaamatonta viljaa, varstapuinin jäljeltä lattialla olevia ruumenisia jyviä ja 2) erilaatuisia karkeitä sekajauhoja, jotka on kaadettu leipomista varten (ks. Dal II 1322). Venäjän sanat, joiden alkuosana on kieltosana *ne-*, ovat alkuaan deverbaalijohdoksia, joiden pohjana on verbi *vėjat* 'pohtaa, puhdistaa viskaamalla viljaa' (myös 'viuhkoa, löyhytellä'). Kantaslaav. verbi **vėjati* on denominaalijohdos sanasta **vėjь* 'tuuli'. Odottaisi kuitenkin, että ven. *nevějka*-sanon suom. vastine kuuluisi **neveikka* eikä *nevetti*. Lähtökohdaksi voimme hyvällä syyllä ottaa ven. genetiivimuodon, mikä on varsin luonnollista, kun kysymyksessä on ainesana. Tällöin alkuasetelma olisi seuraava: ven. gen.-partit. *nevějki* > suom. **neveikki* (> **neveitti* > *nevetti*). Tämän kehityksen on täytynyt tapahtua suom. murteiden pohjalta, sillä ne venäjän murteet,

joissa muutos *nevějki* > *nevějti* tunnetaan hyvinkin yleisenä (*k* > *t* palataalistavan etuvokaalin edellä tai palataalikonsonantin jäljessä: *mukà* 'jauhot', gen. *mutì* < *mukì*; *Vańta* < *Vańka*) ovat kaukana *nevetti*-sanan esiintymisalueista. Mainittu muutos on ominainen etupäässä keski-isovenäläisille murteille (ks. R. I. Avanesov, Otšerki ruskokj dialektologii I, Moskva 1949, s. 162—163). Pidän hyvin uskottavana Nuortin selitystä (main. tutk. s. 10), joka perustuu toisaalta siihen toteamukseen, että venäläisissä lainoissamme esiintyy paljon useammin *-tti* kuin *-kki*-loppu, ja toisaalta siihen tosiasiaan, että murteissamme on havaittavissa epäsäännöllistä *kk*~*tt* -vaihtelua; sellaista esiintyy myös eräissä venäjistä lainatuissa sanoissa (vrt. *uhvakka*, *uhvatta* < ven. *uhvát* 'patahanko', lehmännimi *Sivakki*, *Sivatti*, joka on yhdistettävissä 'nautaa' merkitsevään sanaan *siivatta* < muin.-ven. *živòtò* 'elämä; eläin; omaisuus'.³ *Lemetti*-asun Nuorti selittää *nevetti*-asun myöhemmäksi rinnakkaisuudeksi. Vaihtelu *l*~*n* on murteissa yleinen. Sanansisäisen *v*~*m* -edustuksen (*levetti*-asusta on olemassa vain yksi tieto Räisälästä) tueksi hän esittää mm. sellaiset sanaparit kuin *ahmatti*~*ahvatti*, *rosvo*~*rosmo*, *salvo*~*salmo*. Em. mordvan sanat ovat niin ikään venäläisperäisiä; vrt. niihin ven. sanoja *nevějnitsa*, *nevějanitsa*. Äänteellisesti mordvan muotoja vieläkin lähempänä on muin.-ven. *nevěnitša* 'viskaamaton vilja', jonka I. I. Sreznevski mainitsee erästä novgorodilaisesta kauppakirjasta 1300—1400-luvulta. Kun otamme huomioon sen seikan, että muinaisen Novgorodin kielimuoto kuului niihin murteisiin, joissa affrikaatat *ts* ja *tš* saattoivat langeta yhteen, on jo sanan suffiksiaineksen kannalta täysi syy olettaa, että em. asu on palautettavissa muotoon *nevěnitša*, jota esim. mordM *nevěničá* voisi hyvin kuvastaa.

lovišniekka (esim. isännättömästä koirasta tai kissasta) on ilmeisesti omapohjainen johdos ven. verbistä *lovit* 'ottaa tai siepata kiinni, pyytää, pyydystä'. Kulkukoirat ja -kissat eivät yleensä ole »omavaraisia», joten niiden on turvauduttava paitsi pyydystämiseen myös mankumiseen. Tältä pohjalta on nähdäkseni selitettävissä Dalin Kurskin murteesta muistiin merkitsemä sekundäärinen verbi *lovjàžit*: *kòška lovjàžit* 'kissa pyytää mankuen ruokaa' (II 675). Johdin *-niekka* on muuten ollut Greplassa hyvin produktiivinen.

luaver: *laskoo luaverii* 'juttelee kaskuja' saattaa olla venäläisperäinen, jolloin sitä voitaisiin verrata sellaisiin deskriptiivisyntyisiin ven. sanoihin kuin *lala*, *lalat* Pihkova, Tver 'lörpötelijä, suupaltti, pilkkakirves', *laly* Pihkova 'jaarittelu, joutavat puheet' (Dal II 607). Tällöin inkerin *-v-* olisi selitettävä dissimilaation tulokseksi. Vrt. tähän kuitenkin esim. suom. *lavertaa*, *laverrella* 'lörpötellä', vaikka ensi tavussa onkin lyhyt vokaali.

mukkii 'tyrkkiä' voi palautua ven. verbiin *mykatsja* Pihkova, Tver 'tyrkkiä, tönä, telmiä, hassutella'.

mutsakka 'kosteahko' [*vuatteet on mutsakat* = puolikuivat]. Olisiko sana yhdistettävissä ven. verbiin *motšit* 'kastella; liottaa'? Suoranaista vastinetta ei tälle sanalle venäjässä kuitenkaan ole.

³ *Nevetti*-sanana toisen tavun *i*:n kato (< *neveitti) liittyy Nuortin mukaan Kannaksen murteiden pääpainottoman tavun *i*-loppuisen diftongin edustukseen. Ks. main. tutk. s. 12.

Sanalle *mölläkkä* 'samea (vedestä)' en löydä ven. originaalia. Se on varmaankin omaperäinen ja deskriptiivipohjainen. Vrt. Ink., Valkj., Vuoks. *mölly* 'marjoista ja maidosta valmistettu s e o s'?' (ks. SKES II 361).

Sanaan *nor(a)lehmä* 'lehmä, jonka utaret poikimisen aikana kovettuvat' vrt. suom. itämurteiden sanaa *nori* 'lehmän utaretulehdus', karj.-aun. *nori* 'id.' < ven. *norà, nof* 'märkähaava, nahanalainen haava' (ks. SKES II 392).

nuastist: syöp n. 'syö nätisti' lienee lainattu ven. murt. adverbista *nastàt* 'kunnollisesti' (Dal II 1235); vrt. subst. *stat* '(hyvä) järjestys, säädyllinen käytös, arvokkuus'. Outo on kuitenkin ven. ensi tavun painottoman *a:n* vastineena diftongi *ua*, ellei oteta huomioon sitäkin varsin todennäköistä mahdollisuutta, että kyseisessä adverbissa voidaan painottaa ensi tavu: *nàstat*.

Virtaranta arvelee venäläisperäiseksi myös sanaa *pelsimet* 'kangaspuut'. Tämä ajatus tuntuu sangen houkuttevalta, vaikka sen todistaminen ei ole niinkään helppoa. SKES ei esitä tästä sanasta varsinaista etymologiaa, nähtävästi sen vuoksi, ettei tälle deverbaalis pohjaiselta vaikuttavalta substantiiville löydy kantaverbiä. Johtimenahan siinä on tekimen nimille ominainen *-in : -ime-* (vrt. esim. *avain, kannatin, vedin*). SKES:n mukaan *pelsin* (us. pl. *pelsimet*) -sanan merkitykset ovat seuraavat: 1) 'riihen (t. saunan) iso kannatinhirsi, jonka varassa pienemmät parret ovat' (Jusl.—Lönnr.; mm. savolaismurt.), 2) 'saunan oviseinästä peräseinään ulottuva, lavaa kannattava hirsi' (Kur., Utaj.), 3) 'veistetyt hirret, joita pitkin ahdinlautaa siirretään riittä ahtaessa' (Kaavi), 4) 'vanhanaikaiset ns. loukkukangaspuut' (P.-Karj., Karj. Kann., Ink.); vatj. (Ahlqv.) *pelssemet* 'kangaspuut', (Must.) *pelsimpuut* 'id.' (kaiketi < Ink. murt.). Sanan 4. merkitys, joka näyttää olevan laaja-alaisin, tuo mieleen ven. sanan *pàltsy* (= *пальцы*) mon. 'naisten (jalallinen) käsityöeline, johon pingotetaan tikattava tai kirjailtava kangas'. Ven. sana on deminutiivijohdos sanasta *pàlo*, tav. mon. *pàla* (*pàlo* < kantasl. **pèdlo*, joka on johdettu verbistä **pèti* 'jännittää, pi n g o t t a a, venyttää'; ks. Vasmer REW II 477). Sana esiintyy venäjässä yleensä monikollisena ja merkitsee samoin kuin *pàltsy* 'laitetta, jonka avulla pingotetaan kangas, nahka yms.'; esim. *sukönnyje pàla* 'tuki-puut pitkittäispuineen ja koukkuineen verkakankaan pingottamista varten', *teležnyje pàla* 'vankkurien sivupuut, jotka yhdistävät etupyörät takapyöriin' (Dal III 1449). Jälkimmäisen kohdalla mainitaan *pàla*-sanan synonyymiksi *gràdki* mon. (ks. I 996), jonka merkityksiä ovat mm. seuraavat: 1) mon. 'riu'ut, salot, jotka asetetaan vaakasuoraan asentoon', 2) yks. *gràdka* 'mikä tahansa riuku, joka ulottuu seinästä seinään' (vrt. tätä merkitystä *pelsimen* 2. merkitykseen), 3) mon. 'tuohien tai päreiden alla olevat kattoriu'ut' (vrt. tätä merkitystä Korpilahdella tavattuun sanaan *pàlsökset* 'tuohien, turpeiden tai päreiden aluspuut katossa'). Jos nyt otaksumme, että *pelsin* on laina venäjästä, lähtökohdaksi olisi otettava ven. *pàltsy*, joka melkoisessa osassa pohj.-isoven. murteita ääntyy *pèltsy* (painollinen *a* kahden liudentuneen konsonantin välissä siirtyy *e*-vokaalien sarjaan; ks. Avanesov, mts. 55). Oletettava muoto suom. taholla olisi tällöin **peltsi* (yks. pro mon.). Koska *-lts-* yhtymä on suomessa hyvin harvinainen, voitaneen olettaa, että ven. *-lts-* substi-

tuotiin *-ls-:llä* (> *pelsi), minkä jälkeen sana siirtyi *-in-*loppuisten tekimen nimien ryhmään.

Tarkasteltaessa *pelsimen* merkityksiä suom. murteissa vaikuttaa siltä, että keskeisimmät niistä ovat 'tuki(puu)' ja 'kehikko', ts. kysymyksessä olisi rakennelma, joka pitää jotakin koossa ja joka toimii eräänlaisena pingottimena.⁴ Jos tämä ajatus on hyväksyttävissä, niin myös Greplan *pelsimet* selittyy venäläiseksi lainaksi. Aivan nuori laina on Salmin murteen *pälttšä* 'ompelukirjailussa käytettävä pingotuskehys'.

En malta tässä yhteydessä olla kajoamatta myös suom. *pälyä*-verbin etymologiaan. SKES III 683 esittää seuraavat tiedot: *pälyä* (Gan.; K.-Pohjanm., P.-Savo, P.-Karj., Kain.) 'vilkuilla, kurkistella, pitää silmällä; pyrkiä lähestymään (viekkaasti, tavoittamistarkoituksessa), siirtyä vähä vähältä', *pälytä* (samalla alueella), *pälyillä* id., (?suom. >) karj. *pälyä* (Suist.), *pälütä* (Korpis.), *pälyillä* (Suist.), *pälyöllä* (Ilom.) 'pälyillä, katsoa alati ympärilleen'. Eiköhän tämäkin sanue selity venäläisperäiseksi? Tällöin kysymyksen tulisi ven. *pàlit glazà*, joka alkuaan merkitsi 'pingottaa, jännittää silmänsä'. Nykyiset merkitykset ovat 'katsella jotakin tai jotakuta pitkään tai kiinteästi (jotakin ihmetellen tai varoen)', 'avata silmänsä ammolleen', 'mulkoilla'. Tällöin laina olisi elliptinen. Vrt. edelleen *pälitša* 'kurkistella; kurkottua, työntyä ulos t. esiin; koettaa saada jotakin käsiinsä'. Suomen ja venäjän sanojen merkitykset ovat siinä määrin toisilleen läheisiä, että yhdistelmä lienee täysin mahdollinen. Huomattakoon, että myös vilkuiltaessa silmiä »pingotetaan».

pilsma 'hilse' ei nähdäkseni ole ven. lainasana, vaan kuuluu samaan pesyeseen kuin suom. *pilsta* 'palanen, siru' (ks. SKES III 565).

Sana *roiikka* 'kiila' [*roiikat ommeltii* (esim. hihoihin)], joka tavataan myös suomen kaakkoismurteissa, palautuu ven. etuliitteiseen substantiiviin *prikrojka* 'leikattu lisäkappale'.

sära 'paistinpelti' on mahdollisesti luotu ven. *žàrit-*verbin pohjalta. Verbin merkitys on 'paistaa'. (Sanasta yksityiskohtaisemmin Veikko Ruoppilan kirjoituksessa *Sära ja sääriä*, Vir. 1959 s. 313—316.)

uuletit 'naisten kannattomat nahkaiset arkikengät' < ven. *ùledi* mon. (ks. Vahros, mts. 176—179).

Lopuksi lienee paikallaan esittää aakkosjärjestyksessä ne Greplan murteen venäläisperäiset sanat, joiden etymologiasta ei ole erityistä mainittavaa. En ota kuitenkaan mukaan sellaisia sanoja, jotka venäjää taitamatonkin voi helposti löytää sanakirjasta. — *hotku* 'kokous' < ven. *šòdka*; *juška* 'uuninpelti' < *ùjuška*; *kalantka* 'tiulistä tehty kamarinuuni' < *golànka*; *kalintka* 'portin sivussa oleva pikkuovi' < *kalitka*; *karelkka* 'öljylampun kuparinen tulisuojuus' < *gorèlka* 'öljylampun poltin'; *karmoñist* 'haitarinsoittaja' < *garmonist*; *kassinntka* 'naisten päälliina' < *kosýnka*;

⁴ Muusa Vahros-Pertamo on kiinnittänyt huomiotani siihen, että verrattaessa keskenään vanhanaikaisten loukkukangaspuiden eli *pelsinten* (Nurmes) ja vaikkapa juurakkoloukun (Savonranta) rakennetta voidaan havaita, että pelsinten l a n k a t u k k i a kannattavat osat ovat muodoltaan aivan samanlaiset kuin juurakkoloukun varsinainen t u k i o s a (ks. kuvia teoksista Suomen Suku III s. 200, Toini-Inkeri Kaukonen, Pellavan ja hampun viljely ja muokkaus Suomessa, Helsinki 1946, s. 149 ja Vostotšnoslavjanskij etnografitšeskij sbornik, Moskva 1956, s. 476, 516).

kiirat 'vaa'an punnukset' < *giri* mon.; *koraspelkka* 'varhaisperuna' < *skorospelka*; *korna* 'pajan ahjo' < *gorn*; *korpaselkä* 'kyttyräselkä' < *gorb* 'kyttyrä'; *kossel* 'heinänsyöttöpussi' < *košël*; *krantassi* 'lyijykynä' < *karandäš*; *lamu* 'roska' < *hlam*; *litentsi* 'karamellit' < *ledentsy*; *luosa* 'iso lätäkkö' < *lůža*; *mutrii* 'viisas' < *můdryj*; *opisaijja* 'kiusata' < *obižät*; *otrupilloi* 'leseitä' < *ótrubi* mon.; *pajani* '(iso) haitari' < *bajän*; *pinsakka* 'takki' < *pidžák*, murt. (s) *pinžák*; *pitškarppi* 'tulitikkulaatikko' < *spitšetšnaja koróbka*, *spitšetšnyj koróbok*; *porovikka* 'eräs hyvä tatti' < *borovik* 'Boletus edulis'; *präänikkä* 'pikkuleipä' < *prjànik* 'piparkakku'; *rentu* 'vuokra' < *arėnda*; *rietsimputro* 'tattaripuuro' < *grėtšnevaja* [kša], *grėtša* 'tattari(puuro)'; *riäty* 'rivi' < *rjad*; *sarapana* 'nelipyöräinen linjaaleilla varustettu ajopeli' < *šarabàn*; *solopa* 'hevosen juottokaukalo' < *žėlob*; *suuto* 'käräjät' < *sud*; *tišlapuu* 'selkä- tai vetopuu vankkureissa, niitto- ja puimakoneessa' palautuu, kuten V. Ruoppila on minulle maininnut, ven. sanaan *dýšlo* 'väliaisa'; *torpa* 'hevosen apepussi' < *tórba*; *tšotut* 'helmitaulu' < *stšėty* mon.

Kiinnitettäköön huomio vielä erääseen äänneseikkaan. Ven. sanoissa esiintyvä sananloppuinen yhtymä *-nka* on Greplan murteessa korvattu säännöllisesti yhtymällä *-ntka*; vrt. esim. *golánka* > *kalantka*, *kosynka* > *kassintka*, *lohánka* > *lahantka*. Selitys on ilmeisesti seuraava. Kun venäjässä ei ole *ŋ*-äännettä, sattuu foneettinen tavuraja tällaisissa sanoissa *n:n* ja *k:n* väliin. Tämmöinen ääntämys on tuntunut inkeriläisistä oudolta, minkä vuoksi he ovat korvanneet ven. *-nka*-yhtymän *-ntka*:illa.

Wörter russischer Herkunft im Dialekt von Grepla in Gupanitsa

VON IGOR VAHROS

Der Verf. untersucht in seinem Artikel die Etymologie von Wörtern russischer Herkunft in der Mundart der Ingrier von Grepla. Diese Wörter finden sich in einem Aufsatz von PERTTI VIRTARANTA (Kalevalaseuran vuosikirja Nr. 43, 1963, S. 200—216), der Aufzeichnungen über volkskundliche Dinge nach den Angaben von Anna Pöntinen (geb. 1899) enthält. Hier seien nur die interessantesten Wortvergleiche angeführt. Das Verb *atavoiija* 'denken, vermuten' kann nach der Meinung des Verf. aufgrund des russ. Ausdrucks *a togò* (= *a tavò*) geschaffen worden sein, der ein zögerndes Nachdenken über das richtige Wort oder über die richtige Antwort anzeigt. Das Verb *kerjua* 'er (sie, es) trachtet gierig (nach etwas)' dürfte eine

Entlehnung aus dem russ. Verb *kortět*, *kortil* 'begierig (auf etwas) warten, (auf etwas) lauern' sein, das in unpersönlichem Gebrauch 'wünschen, gierig (nach etwas) trachten' bedeutet. Das Substantiv *lemetii* 'die frisch ausgedroschenen, noch ungerinigten Körner', das eine Entsprechung im südostfinnischen Dialekt hat und dessen Variante *nevetti* in Mundarten der Karelistischen Landenge (Kaukola, Räisälä) vorkommt, ist eine Entlehnung aus russ. *nevějka* 'ungeworfeltes Getreide', 'verschiedenartiges grobes Mischmehl'. Das Adverb *nuastist* (z. B. *syöp n. 'er (sie, es) isst ordentlich, anständig'*) geht zurück auf russ. dial. *nastat* (oder lieber *nästat*) 'ordentlich, anständig'.